

**KLASSIEK OP TEXEL 2020 | 2021 - HOORNDER KERK DEN HOORN (TEXEL)
22 NOVEMBER 2020 15.30 & 19.00 UUR**

Programma:

Duo Elon

Hessel Moeselaar, altviool

Renate Apperloo, cello

Johann Sebastian Bach
(1685-1750)

3 Inventionen

Ludwig van Beethoven
(1770-1827)

Duet mit zwei obligaten Augengläsern

Allegro

Minuetto

Béla Bartók
(1881-1945)

uit 44 Duos (arr. Peter Bartók)

2. Reigen

3. Menuetto

5. Slowakisches Lied

9. Spiel-Lied

10. Ruthenisches Lied

13. Hochzeitslied

14. Polster-Tanz

15. Soldatenlied

17. Ungarischer Marsch

16. Burleske

19. Märchen

20. Wechselgesang

21. Neujahrslied

23. Abschied von der Braut

24. Scherzlied

25. Ungarisches Lied

28. Gram

32. Tanzlied

35. Ruthenischer Kolomejka-Tanz

40. Wallachischer Tanz

42. Arabischer Gesang

Garth Knox
(1956)

Pocket Concerto

II Song from the sea

III Irish Variations

Toelichting programma zondag 22 november 2020 Hoornder kerk Den Hoorn (Texel)

Het is de basis van alle meerstemmigheid: twee lijnen, twee stemmen, die met elkaar in dialoog gaan. Die elkaar uitdagen, aanvullen, stuivertje wisselen waar het gaat om hoofd- en nevenstem en die gezamenlijk meer zijn dan de spreekwoordelijke som der delen. Johann Sebastian Bach had aan die twee stemmen genoeg (hij kon het zelfs met één stem) om een hele wereld van harmonische suggestie te creëren terwijl de thema's in perfecte imitatie achter elkaar aan jagen. Béla Bartók had die kunst goed afgekeken en componeerde met zijn 44 Duo's niet alleen een educatief Walhalla, maar ook een luisterfeest van de eerste orde. Beethoven deed het in de vroege negentiende eeuw heel anders en slaagde er in om met slechts een altviool en een cello de suggestie van een heel strijkkwartet te wekken. Garth Knox maakte het ruim twee eeuwen later nog gekker door de cello een heel orkest te laten representeren in een 'concert' met de altviool in de hoofdrol. Deze twee verwaarloosde instrumenten vormen vandaag niet alleen een perfect huwelijk in meerstemmigheid, maar ook een palet vol ongehoord krachtige sonoriteiten.

Johann Sebastian Bach was niet alleen een briljant organist, ensembleleider en componist, hij was ook een uitstekend docent die zijn leerlingen, veelal zijn eigen kinderen, materiaal verschafte dat niet alleen educatief was, maar ook meteen klonk als een meesterwerk. Zo ontstonden zijn tweestemmige **Inventies**, in eerste instantie Praeambula genoemd, als tweestemmige pianowerken voor zijn zoon Wilhelm Friedemann Bach. De stukken, die al voorkomen in het Klavierbüchlein für Wilhelm Fiedemann Bach, zijn relatief kort, vermijden toonsoorten met meer dan vier kruizen of mollen en besteden aandacht aan imitatieve elementen, onafhankelijkheid van stemmen en zo meer. Bach schreef deze Inventies waarschijnlijk al tijdens zijn periode in Köthen. Later voegde hij er nog driestemmige Fantasiae aan toe en publiceerde hij het geheel in 1723 als wat nu bekend staat onder de naam Inventies en Sinfonias BWV 772-801. Het is Bach op zijn 'eenvoudigst' en daarom misschien ook wel op zijn briljantst. De Inventies, en ook de Sinfonias, werden al snel voor de meest uiteenlopende instrumentcombinaties bewerkt. Vandaag klinken drie Inventies in de bewerking voor altviool en cello.

Ludwig van Beethoven verruilde in 1792 het bekrompen Bonn voor het bruisende Wenen. Vooral omdat hij zich verder wilde verdiepen in het componistenvak aan de hand van zijn grote voorbeeld Joseph Haydn. De jonge componist was een flamboyante verschijning en lag goed bij de Weense aristocratie. Zo knoopte Beethoven al snel vriendschappelijke betrekkingen aan met Baron Nikolaus Zmeskall von Domanowecz, een goede amateurcellist die Beethoven regelmatig adviseerde over allerhande praktische zaken in het Weense leven. Beethoven droeg in 1810 zijn elfde Strijkkwartet in f op. 95 aan Zmeskall op. Eerder al, in 1796, had hij bij wijze van geestige geste het **Duet mit zwei obligaten Augengläsern** WoO 32 voor Zmeskall geschreven met de bedoeling het samen uit te voeren (Beethoven kon uitstekend overweg op de altviool). De titel was een verwijzing naar het feit dat beide mannen een bril moesten dragen om de partituur op enige afstand te kunnen lezen. Beethoven kwam tot een Allegro dat hij daadwerkelijk publiceerde en een Menuet, dat later herontdekt werd, maar de overgeleverde schetsen van een langzaam deel suggereren dat de componist een vierdelig duet in gedachten had. In elk geval slaagt Beethoven er direct in het Allegro in de twee instrumenten die in zijn tijd nog vooral een begeleidende rol hadden, volstrekt gelijkwaardig te laten klinken en de suggestie te laten wekken van een volledig strijkkwartet.

Béla Bartók stond in de eerste decennia van de twintigste eeuw niet alleen bekend als verzamelaar van (Hongaarse) volksmuziek en briljant componist, maar ook als een eersteklas pedagoog. Hij had zich al bewezen met de didactische pianoserie For Children (1908-1909) en was bezig aan zijn educatieve meesterwerk Mikrokosmos (1926-1939), toen de Duitse viooldocent Erich Doflein hem in december 1930 toestemming vroeg om een aantal werken uit For Childeren te bewerken voor twee violen. Bartók was enthousiast en bood Doflein direct aan een aantal nieuwe educatieve werken te schrijven voor de combinatie. In de loop der tijd droeg de componist 44 stukken bij aan

de methodische vioolboeken van Doflein en in 1933 publiceerde Bartók de **44 Duos** verdeeld over vier boeken oplopend in moeilijkheidsgraad. Hoewel de duo's net als in For Children gebaseerd zijn op de volksmuziek die Bartók zo belangrijk achtte voor een goede educatie, gaat hij in de 44 Duos veel breder. Naast Hongaarse volksmelodieën komt ook volksmuziek uit Roemenië, Servië, de Oekraïne en zelfs uit de Arabische wereld langs. Bartók toverde deze volksmelodieën om tot moderne miniaturen waarin vormen van imitatie, ritmische eigenaardigheden, verregaande chromatiek en zelfs polytonaliteit voorkomen. De werkjes, die in eerste instantie niet voor het podium waren bedoeld, vormen zo een fantastische inleiding op het oeuvre van Bartók. Dat vond de componist zelf ook: in 1936 bewerkte hij zes duos tot de Petite Suite voor piano. Al snel vonden de Duos ook hun weg naar andere instrument combinaties zoals de altviool en de cello van Duo Elon dat vandaag een ruime selectie uit deze juweeltjes speelt.

De in Schotland opgegroeide Ierse altviolist Garth Knox ontwikkelde zich tot een begenadigd vertolker van hedendaagse muziek. Hij was jaren lid van het Ensemble InterContemporain (1983-1990) en maakte daarna furore als de altist van het fameuze Arditti Quartet (1990-1997). Ook begon hij steeds meer zelf te componeren. Net als Bartók weet hij in zijn werk educatie en esthetisch genoeg perfect te combineren. Vandaar dat hij vorig jaar de opdracht kreeg een concertant werk te schrijven voor de competitie van het Amsterdams Altviool Festival. Het werd een verkapt altvioolconcert, het **Pocket Concerto**. 'De piano is niet mijn favoriete instrument in combinatie met de altviool', zei Knox over het ontstaan van het werk. 'De piano drukt de sound van de altviool weg. Ik heb de altviool altijd beter gevonden zonder piano, bijvoorbeeld in kwartetvorm. Daarom wilde ik voor deze opdracht een nieuwe combinatie uitproberen met de cello in de rol van compleet begeleidend orkest.'

Met een eerste deel in de vorm van een Hommage to Hindemith, een lyrisch tweede deel, Song from the Sea, en de afsluitende Airish Variations schreef Knox een concert in zakformaat vol virtuositeit en hedendaagse speeltechnieken in de altviool en de cello als kleurrijke begeleiding. Vooral in het tweede en derde deel, die beide vandaag op het programma staan, is de invloed van de Ierse en Schotse volksmuziek direct waarneembaar.

Paul Janssen

Renate Apperloo (1995) werd in 2015 toegelaten tot het Conservatorium van Amsterdam bij Mick Stirling waar ze in juni 2019 succesvol haar bachelor studie afrondde. Momenteel volgt ze haar masteropleiding bij prof. Leonid Gorokhov aan de Hochschule für Musik, Theater und Medien in Hannover.

Renate nam met succes deel aan het Prinses Christina Concours en was meerdere malen te horen op NPO Radio 4. Gedurende haar studie nam ze deel aan festivals als: het Grachtenfestival, International Holland Music Sessions en Internationaal Kamermuziekfestival Utrecht.

Als soliste debuteerde ze in oktober 2017 Tsjaikovski's Rococo Variaties, in april 2018 soleerde ze het Dubbelconcert van Brahms met Symfonieorkest Haerlem. Daarnaast is ze een gedreven kamermusicus en celliste in het Helikon Strijkkwartet (opgericht in september 2015). Het Helikon is sinds 2017 in opleiding bij de Nederlandse Strijkkwartet Academie en gaf concerten in Tivoli Vredenburg en het Concertgebouw in Amsterdam.

Renate ontving masterclasses van o.a. Maria Kliegel, Wen-Sinn Yang, Reinhard Latzko, Jérôme Pernoo en Pieter Wispelwey.

Hessel Moeselaar (1995, altviool) heeft aan het Conservatorium van Amsterdam gestudeerd bij Nobuko Imai en Marjolein Dispa. In juni 2020 heeft hij zijn Masterstudie succesvol afgerond.

Hessel heeft deelgenomen aan diverse festivals, zoals de Gustav Mahler Academy, de Zeister Muziekdagen, het Grachtenfestival en Aurora Chamber Music Festival. In 2019 was hij een van de deelnemers van het 'In de ban van' traject van de Noorderkerk. Ook was hij meerdere keren te horen op NPO Radio 4.

Hessel heeft een grote interesse in kamermuziek en speelde onder meer samen met Maria Milstein, Rosanne Philippens, Lisa Jacobs en Emmy Verhey.

Samen met de altviolisten Geerten Feller en Floris Faber heeft hij een vast ensemble genaamd 3VIOLAS. Dit trio maakt eigen arrangementen en composities en creëert op deze manier een nieuw en eigen geluid. Sinds 2019 is 3VIOLAS artist in residence bij VondelCS in Amsterdam, het media- en cultuurlab van de AVROTROS.

Hessel neemt regelmatig deel aan theaterproducties. Zo begeleidde hij tussen 2016 en 2018 meermaals neuropsycholoog Erik Scherder bij zijn colleges over Muziek en het Brein.

Hessel volgde masterclasses bij o.a. Tabea Zimmerman, Nobuko Imai en Daniel Bard.

In mei 2020 is Hessel geselecteerd als 'jonge hond' bij Splendor in Amsterdam; een tweejarig traject waarin hij mag meedraaien met de vaste 50 musici.

Hessel speelt op een altviool, gebouwd door Max Möller in 1946, en op een strijkstok van Charles Espey. Daarnaast heeft hij barokstok van Kees van Hemert. Allemaal in bruikleen van het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds (NMF).